

Έρευνα-Δράση: Αρχές και διαδικασίες μιας δημοκρατικής έρευνας στο σχολείο

Βασίλης Τσάφος

Καταγραφή ημερολογίου για τα 3 μαθήματα

- Τι περίμενα;
- Τι έκανα;
- Τί σκέφτηκα;
- Πώς ένιωσα;

Τι είναι η Έρευνα-Δράση;

Τι είναι η Έρευνα-Δράση

- Διενεργείται από τους ανθρώπους της πράξης για να αντιμετωπίσουν προβλήματα.
- Διαδικασία κατά την οποία οι συμμετέχοντες εξετάζουν συστηματικά την εκπαιδευτική πρακτική τους και το πλαίσιο στο οποίο αυτή διαμορφώνεται χρησιμοποιώντας ερευνητικές τεχνικές.
- Σκοπός: η βελτίωση

Ανάλυση όρων

- Εκπαιδευτικός + ερευνητής
(*teacher as researcher*)
- Έρευνα + Δράση
(*action research*)

Έρευνα - δράσης

Λέξεις δράσης

- Πράττω
- Παρεμβαίνω
- Στοχεύω
- Είμαι αποφασισμένος
- Έχω κίνητρα
- Έχω πάθος

Λέξεις έρευνας

- Ερευνώ
- Αναθεωρώ
- Είμαι προσεκτικός
- Είμαι Πειθαρχημένος
- Μαρτυρία/απόδειξη
- Δρω συστηματικά

Εκτίμηση της κατάστασης

- Καταγράψτε προβλήματα που υπάρχουν στον επαγγελματικό σας χώρο ή ζητήματα που θέλετε να διερευνήσετε.
- Ιεραρχήστε τα; Ποιο θεωρείτε πιο σημαντικό και γιατί;
- Ποιες είναι οι παράμετροι που συμβάλλουν στη δημιουργία του προβλήματος;
- Πώς το αντιμετωπίζει η επαγγελματική/σχολική κοινότητα;
- Πώς το αντιμετωπίζετε εσείς;

Συζήτηση των προβλημάτων

- Μοιραστείτε με τους υπολοίπους το ζήτημα στο οποίο εστιάζετε και τον προβληματισμό σας
- Καταγράψτε τα προβλήματα
- Επισημάνετε κοινά στοιχεία και διαφορές

Ατομικός και συλλογικός στοχασμός

- Τι σας πρόσφερε η καταγραφή και η διερεύνηση του ζητήματος που σας απασχολεί;
- Τι πρόσθεσε η συζήτηση στην ομάδα;
- Ποια διάθεση σας δημιούργησε ο στοχασμός σας για το συγκεκριμένο ζήτημα και η συζήτηση που ακολούθησε;

Εκπαιδευτικός ερευνητής

- Παρατηρεί **συστηματικά** την πρακτική του αλλά και ευρύτερα τη δράση του μέσα στο σχολείο με στόχο να την αποτιμήσει.
- Σε αυτή την πορεία εκφράζει τη γνώμη του για την υπάρχουσα κατάσταση, **αντιλαμβάνεται δυσλειτουργίες, διατυπώνει ερευνητικά ερωτήματα**, και
- ορίζει ένα **σχέδιο δράσης**, που με βάση την εκτίμηση της κατάστασης θεωρεί ότι θα λειτουργήσει στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο και
- στο τέλος της διαδικασίας, που είναι τόσο εκπαιδευτική όσο και ερευνητική, την **αξιολογεί** βασιζόμενος σε στοιχεία που συλλέγει συστηματικά, αλλά και με τη συνδρομή όλων όσων εμπλέκονται σε αυτή (μαθητές, συναδέλφους, γονείς κ.α.).
- Πρόκειται για μια ερευνητική διαδικασία χωρίς τέλος, εφόσον τα συμπεράσματα οδηγούν κάθε φορά σε νέα ερωτήματα για να ακολουθήσει η ίδια ερευνητική πορεία.

Στόχοι

- να **κατανοήσουν** την **εκπαιδευτική πραγματικότητα** στην οποία δρουν,
- να **ερμηνεύσουν** τις **δυσλειτουργίες** της,
- να **διαγνώσουν προβλήματα** και να **διερευνήσουν** τις **προοπτικές επίλυσής τους**.
- Ουσιαστικά με την έρευνά τους παρεμβαίνουν για **να βελτιώσουν** όχι μόνο την πρακτική τους αλλά και τις συνθήκες μέσα στις οποίες δρουν ως εκπαιδευτικοί.
- Στο πλαίσιο μάλιστα της πολυπρισματικής ερμηνείας της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε μια εκπαιδευτική έρευνα δράσης δεν συμμετέχουν μόνο εκπαιδευτικοί ή μαθητές αλλά μπορούν να εμπλακούν ακόμη και γονείς ή άλλοι κοινωνικοί παράγοντες που συνδέονται άμεσα με το σχολείο, όπως για παράδειγμα οι Σχολικοί Σύμβουλοι ή εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Τι είδους έρευνα είναι;

Διττή φύση έρευνας δράσης

1. Αναστοχαστική διαδικασία: διερεύνηση και συζήτηση (προϋποθέτει συνεργασίες – συλλογικότητες, κοινότητα). Πάνω στα αντικείμενα, υποκείμενα, θεωρία, πράξη και πλαίσιο.
2. Παρεμβατική έρευνα: δεν αρκείται στη χαρτογράφηση ούτε στην ερμηνεία μιας κατάστασης. Στοχεύει στη βελτίωση.

Αναστοχαστικές ερωτήσεις

- Τι κάνω μέχρι τώρα;
- Πώς πραγματεύομαι την εκπαιδευτική διαδικασία;
- Ποια προβλήματα συναντώ;
- Πώς τα διαχειρίζομαι;
- Ποιες πεποιθήσεις μου αποτυπώνουν οι επιλογές μου;
- Ποιες οι συγκλίσεις και οι αποκλίσεις ανάμεσα στις θεωρίες που ασπάζομαι σχετικά με τη διδασκαλία και τη μάθηση και αυτές που εφαρμόζω;
- Που οφείλεται η όποια διάσταση;

Αναστοχαστικές ερωτήσεις

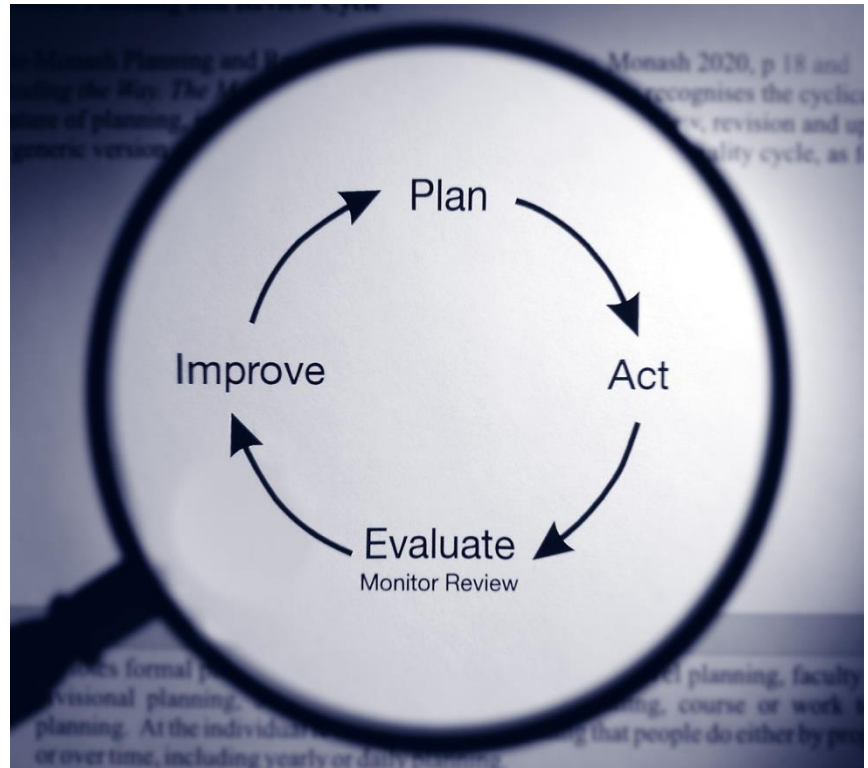
- Πώς θα κριθούν οι πεπιοθήσεις μου και οι επιλογές μου; Με βάση ποιο θεωρητικό πλαίσιο;
- Τι ανακαλύπτω για τον εαυτό μου ως επαγγελματία μέσα από αυτή την διερεύνηση;

Βασικές παραδοχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η ΕΔ:

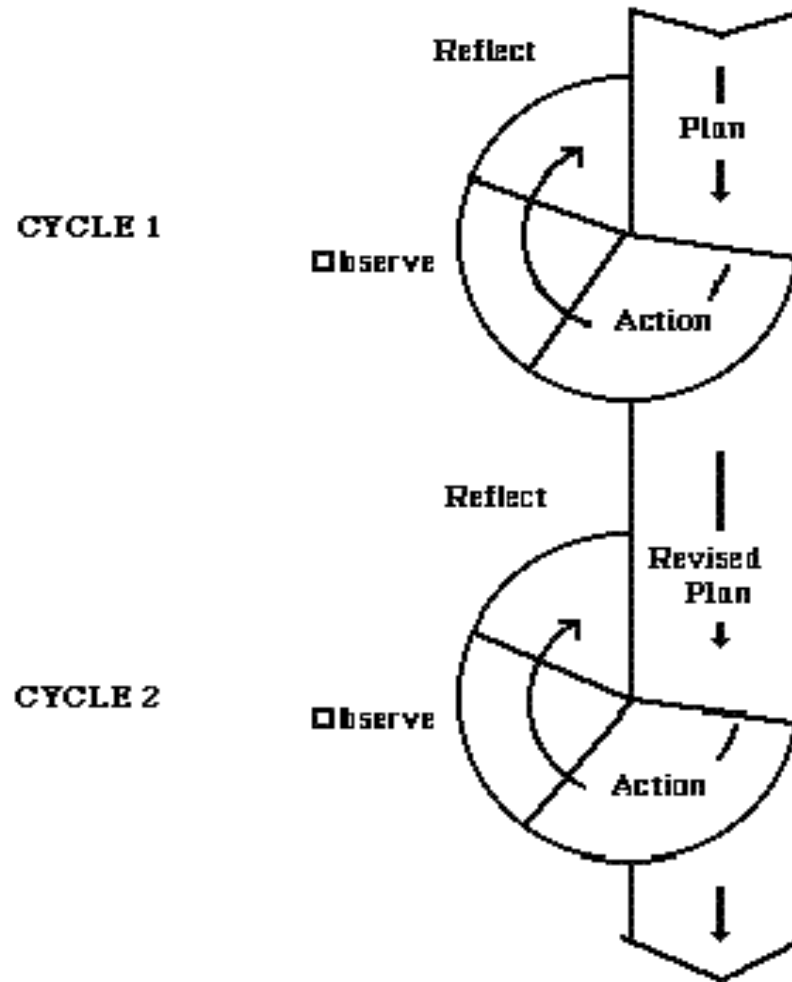
- Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αντιμετωπίσουν προβλήματα που τα βιώνουν οι ίδιοι επειδή τα γνωρίζουν καλύτερα.
- Ο αναστοχασμός και η αυτοαξιολόγηση μπορούν να οδηγήσουν σε αλλαγές στάσεων τους εκπαιδευτικούς και να τους οδηγήσουν σε επαγγελματική ανάπτυξη.
- Συνεργασία / συμμετέχοντες και Ρόλοι συμμετεχόντων

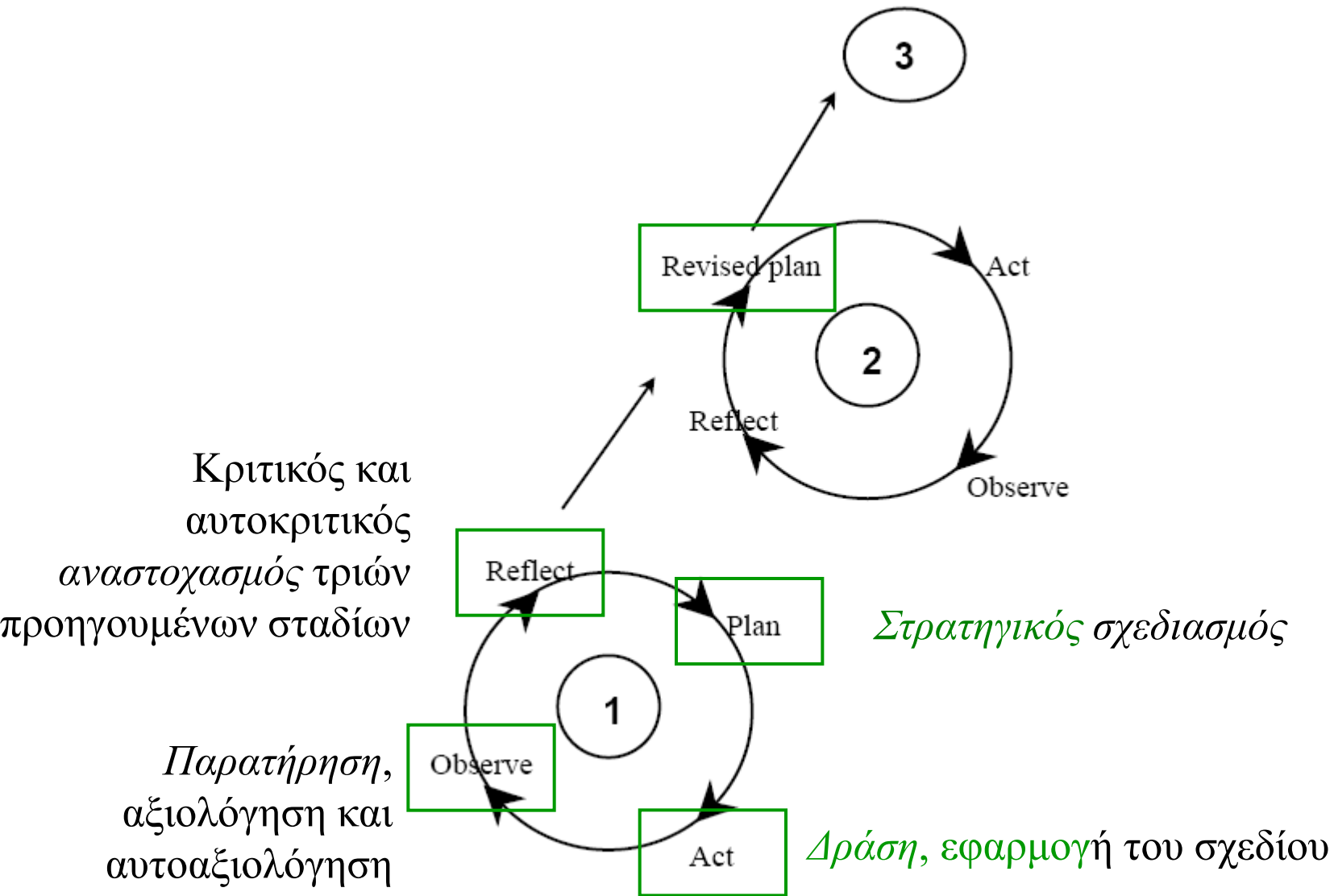
Πορεία συνεχών επάλληλων ερευνητικών κύκλων

- Σχεδιασμός,
- Δράση,
- Παρατήρηση,
- Στοχασμός & αξιολόγηση
- Επανασχεδιασμός...

Σχηματικά η διαδικασία μπορεί ίσως να αποδοθεί ως εξής :

(Zuber-Skerritt, 2001)

Πρώτο βήμα: Αναγνώριση της κατάστασης

- Στο πρώτο βήμα γίνεται η Αναγνώριση της εκπαιδευτικής κατάστασης, στην οποία πρόκειται να παρέμβουμε. Προσπαθούμε δηλαδή να κατανοήσουμε την τρέχουσα πρακτική, τους παράγοντες που την επηρεάζουν, τις εκπαιδευτικές μας αξίες και τον τρόπο που αυτές διαμορφώθηκαν, ώστε να ανοίξει η προοπτική της νέας έρευνας. Μια καλή αρχική διάγνωση της κατάστασης θα δώσει ιδέες για το τι πρέπει να γίνει, οπότε έχει προετοιμάσει το δεύτερο βήμα, αυτό του σχεδιασμού.

Αναγνώριση της κατάστασης

- Οι μαθητές της Στ' Δημοτικού αδιαφορούν για το μάθημα της γλώσσας. Δεν είναι ενεργητικοί. Η δασκάλα τους προσπαθεί να κατανοήσει το πρόβλημα, να διερευνήσει ποικίλες παραμέτρους,

Δεύτερο βήμα: σχεδιασμός

- Κατά το σχεδιασμό, που πρέπει να έχει προοπτική τη δράση, ορίζουμε αρχικά τους στόχους μας, λαμβάνοντας υπ' όψη μας τους αντικειμενικούς (φυσικές και υλικές ευκαιρίες, περιθώρια χρόνου και χώρου...) και τους υποκειμενικούς παράγοντες (ιδεολογία, προσδοκίες, αξίες...). Διαμορφώνουμε στη συνέχεια ένα σχέδιο δράσης, το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το θεματικό ενδιαφέρον της ερευνητικής ομάδας, περιγραφή και σύντομη αιτιολόγηση των αλλαγών, που σχεδιάζουμε, χρονοδιάγραμμα της έρευνας, σχέση των αλλαγών με τους υπολοίπους, που εμπλέκονται.

Σχεδιασμός

- Στην προσπάθειά της να ενεργοποιήσει τους μαθητές διδάσκοντας Γλώσσα στην ΣΤ΄ Δημοτικού αποφάσισε μέσα από έρευνα δράσης να διερευνήσει τη λειτουργικότητα τρόπων θεατροκεντρικής προσέγγισης κατά τη διδασκαλία της γλώσσας. Θεώρησε ότι το πρόβλημα οφειλόταν κατά βάση στη μέθοδο. Αξιοποίησε έτσι τεχνικές του δράματος στην εκπαίδευση (drama in education) αναμορφώνοντας έτσι το προτεινόμενο από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Αναλυτικό Πρόγραμμα.

Τρίτο βήμα: δράση – συλλογή δεδομένων

- Κατά το τρίτο βήμα, εφαρμόζουμε το σχέδιο και παρατηρούμε πώς λειτουργεί.
- Η δράση αυτή καθοδηγείται από το σχεδιασμό και ανατρέχει σε αυτόν για να ανακαλύψει τη λογική του.
- **Η δράση, όμως, δεν είναι πιστή εφαρμογή του σχεδίου, καθώς το σχέδιο δεν μπορεί να συνυπολογίσει όλες τις συνθήκες, που θα προκύψουν κατά την εφαρμογή του.** Τα απρόβλεπτα, άλλωστε, προβλήματα αποδεικνύουν τη ρευστότητα και τη δυναμική της δράσης και μας υποχρεώνουν σε άμεση αναθεώρηση στην πράξη του αρχικού σχεδίου, αρκεί βέβαια να μην απομακρυνθούμε πλήρως από αυτό.
- Παρατηρώντας αυτή τη δράση συλλέγουμε δεδομένα, τα οποία θα αποτελέσουν τη βάση του επανασχεδιασμού, καθώς ένας μόνο κύκλος δεν συνεπάγεται ολοκληρωμένη εφαρμογή της σπειροειδούς εξέλιξης της έρευνας δράσης. Γι' αυτό πρέπει να έχουμε προαποφασίσει τους τομείς για τους οποίους σκοπεύουμε να συλλέξουμε δεδομένα.

Συλλογή δεδομένων

- Για τη συλλογή δεδομένων α) μαγνητοφωνούσε τα μαθήματα, β) κρατούσε ημερολόγιο αμέσως από κάθε μάθημα Γλώσσας, στο οποίο κατέγραφε στοιχεία με βάση τους άξονες της συμμετοχικής παρατήρησης που είχε προκαθορίσει γ) ζητούσε από τους μαθητές να καταγράψουν τις εντυπώσεις τους από τη διαφοροποίηση του μαθήματος δ) κάλεσε ένα συνάδελφο, με τον οποίο μοιράζονταν κοινές απόψεις για την εκπαιδευτική διαδικασία να παρακολουθήσει το μάθημα και ακολουθούσε συζήτηση την οποία ηχογραφούσε.

Τέταρτο βήμα: Αξιολόγηση

- Σε αυτό το βήμα γίνεται οργάνωση των δεδομένων, που αναπόφευκτα σημαίνει ανάλυση και ερμηνεία, οπότε αρχίζει και η φάση του στοχασμού.
- Γίνεται προσπάθεια να επισημανθούν τα αναμενόμενα και τα απροσδόκητα αποτελέσματα, που προέκυψαν, και οι περιορισμοί, που υπήρξαν.
- Επιχειρούμε επίσης να διαγνώσουμε αν επιτεύχθηκε βελτίωση τόσο στην πρακτική όσο και στην κατανόησή της, κι αν δρομολογήθηκαν αλλαγές στο σχολικό περιβάλλον.

Τέταρτο βήμα: Αξιολόγηση

- Προσπαθούμε, δηλαδή, να αποσαφηνίσουμε τα βήματα, που έγιναν, αλλά και να εξηγήσουμε τα προβλήματα, που δημιουργήθηκαν κατά τη στρατηγική δράση, τη σκόπιμη και σχεδιασμένη δράση, στην οποία φθάσαμε ύστερα από μια διαδικασία λογικά οργανωμένης κριτικής σκέψης. Με βάση έτσι τα συμπεράσματα, στα οποία θα καταλήξουμε, θα γίνει ο επανασχεδιασμός του επόμενου κύκλου, που θα ακολουθήσει την ίδια πορεία.

Αξιολόγηση

- Κατά την αξιολόγηση του πρώτου σχεδιασμού συνειδητοποίησε τόσο η ίδια όσο και ο κριτικός φίλος ότι «βομβάρδιζε» τους μαθητές με ένα πλήθος κλειστών ερωτήσεων, δημιουργώντας ένα διδακτικό πλαίσιο που όχι μόνο δεν επέτρεπε την αξιοποίηση του «δράματος στην εκπαίδευση», αλλά δεν έδινε τη δυνατότητα στους μαθητές να διαμορφώσουν μια πιο προσωπική άποψη/ερμηνεία των κειμένων που προσέγγιζαν στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας.

Επανασχεδιασμός

- Αποφάσισε λοιπόν να αλλάξει την εστίαση της έρευνάς της σε μια προσπάθεια μετάβασης από την κατευθυνόμενη στην αυτόνομη διερεύνηση. Διαφοροποίησε σταδιακά τη στάση της, αφού όμως πρώτα φρόντισε να αλλάξει τις προσδοκίες που είχαν οι μαθητές από την ίδια. Έτσι η εκπαιδευτική έρευνα δράσης άλλαξε προσανατολισμό και το πρόβλημα που προσπάθησε να διερευνήσει ήταν ο περιορισμός της δικής της παρεμβατικής στάσης.

Σύγκριση Παραδοσιακής έρευνας & Έρευνας δράσης

Παραδοσιακή
έρευνα

Ανάπτυξη θεωρίας

Επαγγελματίες ερευνητές,
ακαδημαϊκοί, φοιτητές

Τι κάνουν εκείνοι οι
άνθρωποι; Πώς
μπορούμε να εξηγήσουμε
αυτό που κάνουν;

Ερευνητής: παραμένει
σε απόσταση

Αντικειμενικότητα

δράσης

Εκπαιδευτική

Έρευνα δράσης
Βελτίωση εργασίας
μέσα από δράση

Επαγγελματίες

Τι κάνω εγώ; Πώς
μπορώ να βελτιώσω την
ποιότητα της δουλειάς
μου;

Προσωπική
ανάμειξη ερευνητή

Αναστοχασμός

Έρευνα

Απόκτηση
νέας γνώσης

Επίλυση
προβλήματος

Συλλογή
δεδομένων

Έρευνα δράσης

- «Η έρευνα δράσης είναι ένα πρακτικός τρόπος να εξετάσει κάποιος την πρακτική του με στόχο να ελέγξει αν είναι όπως θα ήθελε και στη συνέχεια να τη βελτιώσει» (Jean McNiff)
- «Έρευνα δράσης είναι μια συστηματική σπουδή των προσπαθειών να βελτιώσουμε την εκπαιδευτική πραγματικότητα που γίνεται από ομάδα συμμετεχόντων μέσω των δικών τους πρακτικών δράσεων και μέσω του δικού τους στοχασμού στις συνέπειες αυτών των δράσεων» (D.Ebutt)

Έρευνα δράσης

- «Η έρευνα δράσης ξεκινά σε μικρή κλίμακα με ένα πρόσωπο που επικεντρώνει την προσοχή του/της στην πρακτική του/της. Κερδίζει ορμή μέσω της εμπλοκής άλλων ατόμων ως συνεργατών. Εξαπλώνεται καθώς τα άτομα στοχάζονται πάνω στη φύση της συμμετοχής τους ορίζοντας ως βασική αρχή τους να μοιράζονται όλοι οι συμμετέχοντες την πρακτική που ακολουθεί ο καθένας. Μπορεί να καταλήξει στη διαμόρφωση μιας αυτοκριτικής κοινότητας: επαγγελματίες με διευρυμένες ικανότητες, με την καλύτερη έννοια του όρου» (Lomax)

Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικής έρευνας δράσης

Ο συμμετοχικός και συνεργατικός της χαρακτήρας

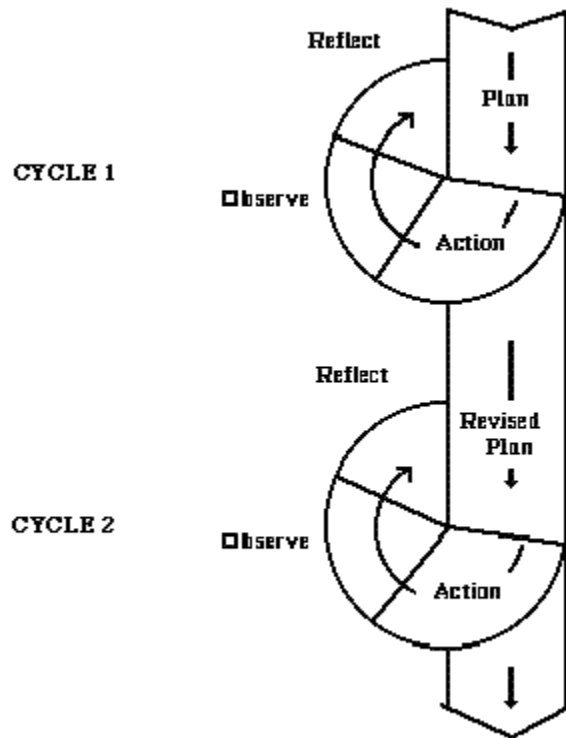
Εκπαιδευτικός:

- διδάσκων & ερευνητής
- υποκείμενο με συνείδηση και ευθύνη που συμμετέχει ενεργά στην ερευνητική διαδικασία ως συντελεστής της αλλαγής και της βελτίωσης
- συνεργάζεται με άλλα μέλη της σχολικής και της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας (συναδέλφους του εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς, σχολικούς συμβούλους, ερευνητές, πανεπιστημιακούς) ⇒ αμοιβαία κατανόηση & συμμετρική επικοινωνία

Η διασύνδεση θεωρίας και πράξης

- πρακτική φύση της εκπαίδευσης $\Rightarrow$ θεωρία δεν είναι αποτέλεσμα νοητικών αφαιρέσεων, ούτε οι εκπαιδευτικοί καταναλωτές επιστημονικών θεωριών.
- η διδασκαλία δεν αντιμετωπίζεται ως διαδικασία εφαρμογής θεωρητικών πορισμάτων που αναφέρονται σε επιμέρους δεξιότητες και τεχνικές $\Rightarrow$ οι εκπαιδευτικοί εφαρμόζουν τρόπους δουλειάς, που στη συνέχεια υπόκεινται συστηματικά σε παρατήρηση, κριτικό στοχασμό και αλλαγή.
- $\Rightarrow$ διερευνούν διαλεκτικά τη θεωρία και την πρακτική: η θεωρία δε φαντάζει απρόσιτη, αλλά συμπληρώνει και εμπλουτίζει την πρακτική κρίση του εκπαιδευτικού. Μέσω αυτής της διαδικασίας και η ίδια η πρακτική εμπλουτίζεται και παράλληλα αναμορφώνει και επεκτείνει και την ακαδημαϊκή γνώση.

Η σπειροειδής της διάσταση

- δεν είναι μια γραμμική μεθοδολογία
- δεν υπάρχουν αυστηρά προκαθορισμένες ερευνητικές υποθέσεις, αλλά μόνο ερευνητικά ερωτήματα
- είναι μια ανοικτή κυκλική διαδικασία, κατά την οποία οι συμμετέχοντες δρουν και στοχάζονται με σκοπό την κατανόηση, την αλλαγή και τη βελτίωση

Ο στοχαστικοκριτικός της χαρακτήρας

- Οι εκπαιδευτικοί ερευνητές εμπλέκονται σε μια διαδικασία μέσω της οποίας στοχάζονται και προσπαθούν να ερμηνεύσουν ό,τι συμβαίνει στην τάξη τους και στο σχολικό χώρο.
- Αναπτύσσουν έτσι εκπαιδευτικές θεωρίες, τις οποίες μέσω της έρευνας δοκιμάζουν και πάλι στην πράξη και οδηγούνται σε ένα είδος γνώσης που, ως προσωρινή και προσαρμοσμένη στις τοπικές συνθήκες κάτω από τις οποίες παρήχθη, είναι υπό συνεχή δοκιμή.

Η σχέση της με την επαγγελματική ανάπτυξη

Όχι τόσο τεχνογνωσία, κατοχή δηλαδή ενός ρεπερτορίου διδακτικών πρακτικών, όσο έμφαση που οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί δίνουν:

- στην κατανόηση και στην αναμόρφωση της πρακτικής τους,
- στη διερεύνηση των κινήτρων δράσης τους και
- στην επιδίωξή τους να πραγματώσουν τις αξίες τους που ήδη έχουν θέσει υπό διερεύνηση στο πλαίσιο της ερευνητικής ομάδας.

Η δράση που θέτουν υπό διερεύνηση βασίζεται περισσότερο στο λογικό στοχασμό τους ως επαγγελματιών
⇒ αναπτύσσουν ουσιαστικά την ικανότητα τους για κρίση, κριτική και κατά συνέπεια επαγγελματική γνώση.

Η ποιοτική ερευνητική της διάσταση

- Ο εκπαιδευτικός ερευνητής διερευνά μια συγκεκριμένη περιοχή της εκπαιδευτικής πραγματικότητας, την οποία θεωρεί μοναδική και πολυσύνθετη.
- Η έρευνα δράσης δεν καταλήγει στη διατύπωση γενικευμένων νόμων και γι' αυτό δεν προϋποθέτει αντιπροσωπευτικό δείγμα.
- Στα δείγματα των ποσοτικών προσεγγίσεων αντιπαραθέτει την «περίπτωση»
- Στα γενικευμένα συμπεράσματα αντιπαραθέτει τα ερευνητικά πορίσματα που εντάσσονται στα συμφραζόμενα της σχολικής τάξης και μεταφράζονται σε υποθέσεις δράσης.

Ερευνητικές μέθοδοι

Οι εκπαιδευτικοί ερευνητές

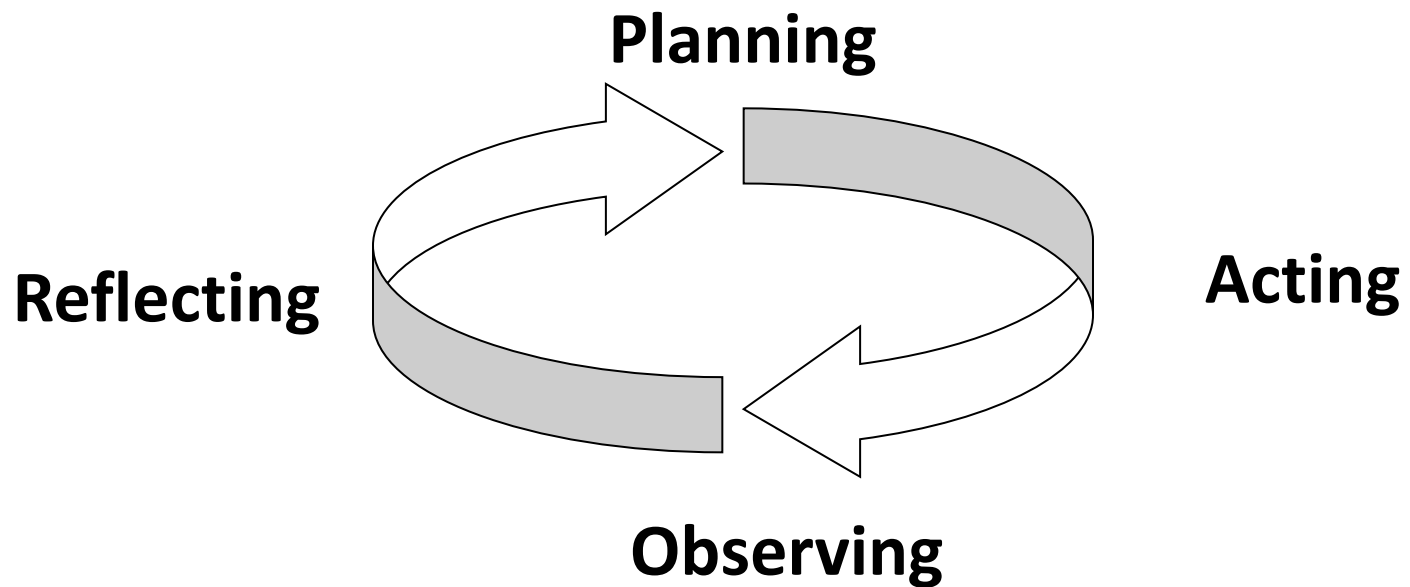
- Χρησιμοποιούν κυρίως ποιοτικές ερευνητικές μεθόδους
- Επικεντρώνουν την έρευνά τους στο πλαίσιο της τάξης και του σχολείου τους.
- Δεν αναζητούν κανονικότητες, δηλαδή γενικευμένα συμπεράσματα που μπορούν να ισχύουν σε κάθε εκπαιδευτική περίπτωση.
- Δεν επιδιώκουν να καταλήξουν στη διατύπωση νόμων, οι οποίοι κάθε φορά εφαρμόζονται, σε οποιεσδήποτε συνθήκες στην εκπαίδευση.
- Δεν αναζητούν ομοιόμορφες, γενικευμένες λύσεις στις σύνθετες προβληματικές καταστάσεις που αντιμετωπίζουν, αλλά κατάλληλες για τη δική τους σχολική πραγματικότητα.

Ποιους τύπους έρευνας δράσης
μπορείτε να φανταστείτε;

Τύποι έρευνας δράσης

- Ατομική έρευνα δράσης: διενεργείται από έναν εκπαιδευτικό ερευνητή σε συνεργασία με ακαδημαϊκό ερευνητή, μαθητές, γονείς... Εστιάζεται σε ένα θέμα της τάξης του. Δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων.
- Συνεργατική έρευνα δράσης: ομάδα εκπαιδευτικών ερευνητών δρα για την αντιμετώπιση ενός εκπαιδευτικού ζητήματος. Συμμετέχει μία τάξη ή πολλές. Υποστήριξη από πανεπιστήμιο.
- Έρευνα Δράση σε επίπεδο σχολείου
- Έρευνα Δράση σε επίπεδο κοινότητα ή δίκτυα συνεργαζομένων σχολείων. Ρόλος διαδικτύου.

Action Research Spiral

Creating Possibilities--An Action Research Handbook, Edmonton Public Schools. (Adapted from Kemmis & McTaggart, 1981)

Ανάπτυξη ΑΠ σε επίπεδο σχολικής μονάδας

- Ανάπτυξη ΑΠ στο σχολείο ως μια παραδειγματική μετατόπιση από την έννοια της διδασκαλίας ως μιας δραστηριότητας εφαρμογής της θεωρίας προς την έννοια της διδασκαλίας ως μιας δραστηριότητας παραγωγής θεωρίας
- Για τους εκπαιδευτικούς η ανάπτυξη ΑΠ στο σχολείο είναι ένας στίβος, όπου μαθαίνουν να στοχάζονται σχετικά με την πρακτική τους, να πειραματίζονται με νέες ιδέες και να τις μορφοποιούν σε θεωρίες διδασκαλίας.

Παράδειγμα

- Το πρόβλημα:

Μια ομάδα εκπαιδευτικών, που προσπαθεί να εξοικειώσει τους μαθητές με την δουλειά σε ομάδες συνειδητοποιεί ότι ο ομαδοσυνεργατικός αυτός προσανατολισμός εργασίας στην εκπαιδευτική διαδικασία υπονομεύεται από το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα: τα κλειστά Αναλυτικά Προγράμματα με τον διεκπεραιωτικό ρόλο που προδιαγράφουν για τον εκπαιδευτικό, τον εξετασιοκεντρικό τρόπο με τον οποίο οργανώνεται το σχολείο, το στοχοθετικό πλαίσιο, την εστίαση στο αποτέλεσμα....

Δράση και Έρευνα

Οι εκπαιδευτικοί αποφασίζουν **να παρέμβουν** όχι μόνο για να βελτιώσουν την ομαδοσυνεργατική δουλειά, αλλά και για **να συνειδητοποιήσουν** τις αντιφάσεις που ασυνείδητα βιώνουν και τους τρόπους με τους οποίους τις διαχειρίζονται. Σε αυτή την προοπτική, αποφασίζουν **να εξετάσουν συστηματικά** όχι μόνο την ίδια τους την πρακτική ούτε μόνο το άμεσο εκπαιδευτικό πλαίσιο αυτής της πρακτικής, αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιό της. Με αυτό τον τρόπο η βελτίωση της πρακτικής σημαίνει και βελτίωση της κατανόησης αυτής της πρακτικής και των συνθηκών μέσα στις οποίες αυτή εκδηλώνεται, διαδικασία που ίσως αποκαλύψει τις κοινωνικές αντιθέσεις, αλλά και τους περιορισμούς που εμμέσως εγείρονται στην ανάπτυξη της συγκεκριμένης πρακτικής.

Είδη έρευνας δράσης

- Τεχνική
- Πρακτική
- Χειραφετική

Χειραφέτηση και κοινωνική αλλαγή

- Κοινωνική αλλαγή,
- Μέσα από στρατηγική δράση μαζί με τον κριτικό στοχασμό σχετικά όχι μόνο με τη δράση αλλά και τις παραμέτρους που την περιορίζουν.
- Έτσι η χειραφετική έτσι έρευνα δράσης δεν αλλάζει μόνο τους εκπαιδευτικούς ερευνητές αλλά και την κουλτούρα των ομάδων, των θεσμών και των κοινωνιών στις οποίες οι εκπαιδευτικοί αυτοί ανήκουν.

Τομείς στους οποίους μπορεί να
αξιοποιηθεί

Τομείς στους οποίους μπορεί να αξιοποιηθεί

- Εκπαίδευση εκπαιδευτικών
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών
- Εισαγωγή καινοτομιών
- Ανάπτυξη – αναμόρφωση Αναλυτικού Προγράμματος